

Yayın Kritiği:

GERÇEKTE(N) ÖYLE Mİ OLMUŞ? POST-TRUTH ZAMANLARDA TARİHİN TEMSİLİ

Ahmet ŞİMŞEK ve Sibel YALI

İstanbul: Yeniinsan, 2019, 181 sayfa

İbrahim TURAN

İstanbul Üniversitesi-CerrahpaŐa, HAY Eğitim Fakóltesi, E-posta: ibrahim.turan@istanbul.edu.tr

orcid.org/0000-0001-5823-2742

Article Info

Article Type	Book Review
Received	14.10.2019
Accepted	21.10.2019
DOI	10.17497/tuhed.638439
Corresponding Author	İbrahim TURAN
Cite	Turan, İ. (2019). [Yayın kritiği: Gerçekte(n) öyle mi olmuş? Post-truth zamanlarda tarihin temsili, A. Şimşek ve S. Yalı]. <i>Türk Tarih Eğitimi Dergisi</i> , 8(2), ss. 632-642. DOI: 10.17497/tuhed.638439

Giriş

Hakikat arayışında insanlığın gördüğü en büyük krizi yaşıyoruz. İskenderiye ve Bağdat kütüphanelerinin yakılması dahi yolumuza bu kadar büyük bir engel koyamamıştı. Hakikat, haz ile olan mücadelesini kaybetti. İnsanların büyük çoğunluğu bilinçli veya bilinçsiz olarak tercihini “mavi hap”tan yana kullandı. Hakikat davasında hâlâ ısrarcı olanlar için ise rotada kalmak giderek zorlaşıyor.

Şimşek ve Yalı, bu krizin iki temel boyutunu şu sorularla ortaya koyuyorlar: “a) Gerçeği istiyor muyuz? b) İstiyorsak bu karmaşa içinde nasıl elde ederiz?” (s.173). Kitap, post-truth anlayışın hakikat arayışı için neden ve nasıl bir tehdit olduğunu, sosyal medya başta olmak üzere her türlü yayının bu anlayışın yayılmasındaki etkisini ortaya koymaktadır. Kitapta yine bu duruma bir çözüm olarak tarihçilik becerilerinden istifade edilmesinin faydalı olabileceği tezi öne sürülmektedir.

Kitap aynı zamanda kitlelerin olaylara gerçek-ötesi bir bakış açısı ile yaklaştığı bir dönemde “tarih, neden ve nasıl öğretilmelidir” sorularını akademik tartışmaya açmakta ve bu sorulara kısa da olsa bazı cevaplar vermektedir. Başta akademik camia olmak üzere farklı kesimlerden olumlu tepkiler alan kitaba dair iki ayrı dergide kritik yazısı yayınlanmıştır (Örs, 2019; Güler, 2019).

Akademik çevrede kitap kritikleri; kolay yazılan, kolay yayınlanan, atıf almayan, övgü kelimeleriyle dolu, yayın tanıtımı veya özetinden öteye geçmeyen, önemsiz yayınlar olarak görülmektedir (Obeng-Odoom, 2014; Lee, v.d., 2010). Bu durumun oluşmasında iki önemli etken söz konusudur: Bunlar, akademisyenlerin eleştiriye bakış açısı ve akademik dergilerde yayın kitiğinin içeriği ve formatıyla ilgili kriterlerin belirlenmemiş olmasıdır. Bu alanda görüş bildiren akademisyenlere göre kitap kitiği şu unsurları içermelidir: a) kitabın amacı, kapsamı ve tezi (veya ana fikri), b) güçlü ve zayıf yönleri, c) alana katkıları, d) kritik yazarının argümanları, e) kitabın genel değerlendirmesi (Lee, v.d., 2010).

Eser daha önce iki kez incelenip amacı, ana fikri, kapsamı, bölümleri, alana katkıları tartışıldığı için tekrara düşmemek amacıyla bu çalışmada akademik kitap kitiğinin Lee v.d.

(2010) tarafından belirtilen unsurlarından sadece kitap yazarlarının argümanları ve karşı argümanlara odaklanılmıştır. Bu argümanlar, kolay takip edilebilmeleri için önem sırasına göre değil bölüm sıralamasına göre alt başlıklar halinde tartışılacaktır.

Tarihi neden-sonuç ilişkisi içerisinde öğretmek

Birinci bölümde ÖSYM'nin tarih tanımı, parçalarına ayrılmak suretiyle detaylıca incelenmiştir. Bu tanımından hareketle tarihin “neden-sonuç ilişkisi” içinde çalıştığı teze eleştiri getirilmiştir. Bu tezin “bütünüyle yanlış olmadığı” belirtilmiş, sonrasında neden doğru olabileceği üzerinde durulmuş ancak tezdeki “yanlış” açıklanmamıştır. Teze yönelik eleştirinin netleşmesi için “neden-sonuç ilişkisine” dair olumsuz eleştirilere yer verilmelidir. Olayları neden-sonuç ilişkisi içerisinde ele almanın temelini klasik fizik yasalarına bağlı olduğu ve bu yasaların artık tartışılır hale geldiği konusuna veya bu yaklaşım ile determinizm ya da kadercilik arasındaki bağa girmeden, “her olay kendisinden önceki olayın sonucu, kendisinden sonraki olayın sebebi'dir” şeklinde özetlenen neden-sonuç ilişkisi yaklaşımının çokça dillendirilen birkaç dezavantajına yer vermek yerinde olacaktır. Bu yaklaşım öncelikle tarih öğrenenleri çok değişkenli bir olayı birkaç değişkenle açıklama diğer bir deyişle karmaşık olayları basitleştirmeye yönlendirir. Ayrıca bu yaklaşım farkında olmadan negatif mantık (A olmasaydı B olmayacaktı) öğretir. Son olarak bu yaklaşım bilinmeyen, fark edilemeyen değişkenlerin olabileceğine, yani şüpheye yer vermemek, kesin bir dil kullanmak suretiyle “benzer nedenler benzer sonuçlar doğurur” tezini yayar ki bu da insanları “tarih tekerrürden ibarettir” yanılgısına iter (“Cause and Effect”, t.y.).

Tarihin neden-sonuç ilişkisiyle öğretilmesinin yol açtığı sorunların bir örneğini kitabın 39. sayfasında görebiliriz: “... tüm endüstriyel devrimlerin nihai olarak insanların bireysel ve kolektif tercihleri tarafından yönlendirildiği unutmamalıyız. Bir başka deyişle araştırmacılar, mucitler ve tasarımcılar insanlığa hizmet amacıyla teknolojiler geliştirmektedir.” İcatların ihtiyaçtan ortaya çıktığı, üretimde olduğu gibi icatlarda da arz-talep ilişkisinin başat rol oynadığı savı kapitalizm ile çoktan rafa kaldırılmıştır. Kapitalizmin egemen olduğu günümüz ekonomi veya bilim dünyasında arz-talep ilişkisi gelişen pazarlama ve toplum mühendisliği teknikleri ile tersine çevrilmiştir. Artık arza göre talep oluşturulabilmektedir. Dolayısıyla kapitalizm sonrası endüstri ve diğer alanlardaki devrimlerin tamamen kolektif tercihlerin bir sonucu olduğu söylemek çok doğru olmaz.

Denilebilir ki, bir olayı olası tüm neden ve sonuçları ile öğretmek imkânsız olduğundan, neden-sonuç ilişkisinde doğal ve ekonomik olarak sadece ana neden ve sonuçlar üzerinde durulur. Ancak evrenin önem anlayışı bizimle aynı olmayabilir. Bizim küçük ve önemsiz gördüğümüz bir sonuç, bir sonraki olayın ana nedeni olabilir. İkinci bölümde (önceki ve sonraki başlık ile aralarındaki bağlantının tam olarak ortaya konulamadığı) “Space X etkisi” ve “TAY ve Sophia” bölümlerinde Ark Görev Kuruluşu’nun, Arkların gelecek nesillerin yararı için insanlığın bilgisini uzay ve zamanda koruyup yayacakları yönündeki açıklamasından yola çıkarak bu girişimin **olumlu** olduğu değerlendirilmiştir. Oysa uzaya bilgi göndermek sandığımız kadar doğru olmayabilir. Başta Stephen Hawking olmak üzere pek çok bilim insanı uzaya radar sinyali olarak dahi bilgi gönderilmesinin insanlık için tehlikeli olabileceği uyarısında bulunmaktadır (Moskowitz, 2010).

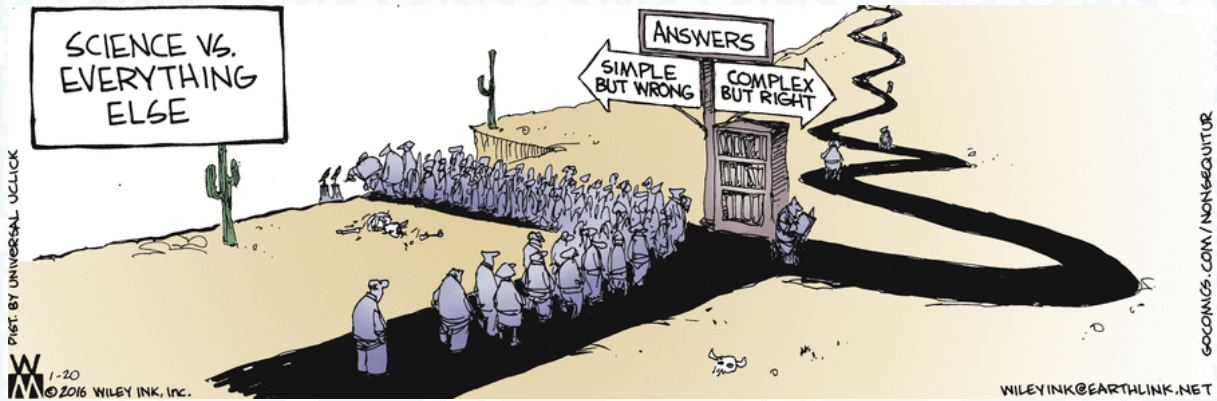
Gerçek-üstü savunma

Post-Truth kavramının Türkçe karşılığı üzerine bir uzlaşa sağlanmadığı üçüncü bölümde belirtilmiştir. Kitapta, Türkçe literatürden verilen örnekler de bunu doğrulamaktadır. Burada verilen kelimelere bakıldığında, İngilizce “truth” kelimesinin karşılığı olarak Türkçe “olgu”, “gerçek” ve “hakikat” kavramları kullanıldığı görülmektedir. Bu kelimeler İngilizce “fact”, “true” ve “real” kelimelerinin karşılığıdır. Türkçe’de olduğu gibi İngilizce’de de bu kelimeler özellikle günlük dilde birbirinin yerine kullanılır. Kitap yazarları da 52. sayfada *truth* kelimesine *hakikat*, *fact* kelimesini de *gerçek* olarak tanımlamışlardır. İngilizce *truth* kelimesi Türkçe *doğru*, *gerçek* kelimelerine karşılık gelirken *fact* kelimesi ise *olgu*, *delil*, *ispatlanmış bilgi* kelimelerine karşılık gelir. Günlük dilde bunlar birbirinin yerine kullanılsa da aslında aralarında bir hiyerarşi söz konusudur. Bu hiyerarşiyi ve aralarındaki anlam farkını bir cümle ile şöyle ifade edebiliriz; bizler elimizdeki olgulara (fact) bakarak hakikatin (reality) bir yansıması olan doğrulara (truth) ulaşırız.

Gerçek-üstü (Post-truth) kalkışmasının hedefi (geleneksel) olgular (fact) ve bunlardan yola çıkarak oluşturulmuş doğrulardır (truth). Geleneksel olgulardan kasıt devletler veya şirketlerin sponsorluğunda veya özensiz akademik çalışmalar sonucunda üretilen bilgi ve bunun sunumunda kullanılan dildir. Yıllardır bilim insanların bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde mutlak hakikatlermiş gibi sundukları olgu ve doğrular, yine bilim ve bir şekilde devlet kontrolünden kaçan iletişim sayesinde çürütölmeye başlayınca insanların bilimsel bilgiye, onu

üretenlere ve daha önemlisi kesinliğe (Judd, 2005, s. 479) karşı inancı kırıldı. Bilimin kendine inşa ettiği kulenin birkaç camının kırılması dâhi bu kulenin sağlamlığının sorgulanır olmasına yetmiştir. Göreceliğin (relativizm) yükselişe geçtiği bu dönemde, post-modernizm, mutlak hakikate (%100 doğru) ulaşamayacağını savunan kuantum felsefesi ve bilgi üretimindeki artış rasyonalizmin çöküş sürecini hızlandırmıştır.

Şekil 1. Bilim ve tüm diğer alanlarda geçerli (Miller, 2016)

Miller'ın yukarıdaki karikatürde betimlediği fenomen, bilgi alıcılarından mı yoksa elindeki bilgiyi daha kolay satmak isteyen bilgi üreticilerinden mi kaynaklanıyor bilinmez, ama sonuçta bilgi kısa ve kesin bir dille aktarılıyor. Bu kesinlik diline, incelediğimiz kitaptan şöyle bir örnek verebiliriz:

Bir yanda şaşırtan teknolojilere imza atılırken öte yanda “dünyanın düz olduğu, küresel ısınmanın yalan olduğu, nükleer enerjinin avantajlı olduğu ve çocukları aşılamanın gereksiz olduğu” gibi bilimsel tespitlerin su götürmediği alanlarda kamplaşmalar oluşmaktadır (Şimşek ve Yalı, 2019, s. 61-62).

Kesinlik dili, ikna ediyor, bilginin alınmasını kolaylaştırıyor ve kendince güvenilir olanla daha az güvenilir olanı ayırıyor olabilir ancak, işin aslının öyle olmadığı veya tam olarak öyle olmadığı ortaya çıktığında toplumun bilgiye ve bilgiyi üretenlere olan inancı zedeleniyor. Şüphelik, bilimin ve gelişmenin itici gücüdür. Vaktiyle milyonlarca insanın gözüyle görüp inandığı dünyanın düz olduğu *gerçeğine* aykırı kafalı birileri şüpheyi yaklaşıp hayır demeseydi dünyanın yuvarlak olduğu anlaşılamayacaktı. Bilimsel doğrularımızın zaman içinde değişmesinin en önemli iki nedeni yukarıda belirttiğim üzere çıkar çatışması ve metodolojik eksikliklerdir. Bugün dahi birçok bilimsel araştırma yöntemi kitabında bir problemin çözüm aşamalarını sonuç (raporlaştırma) kısmında bitirilir. Oysa Karl Popper 1934'te bu aşamalara

“yanlışlama” diye yeni bir basamak eklemiştir. Yanlışlamadan yani sağlaması yapılmadan ulaştığınız sonucun doğruluğundan emin olamazsınız. Bu sonuç, bilimsel verilere dayansa da yanlışlanmalıdır. Kanıtlarını ortaya koymak suretiyle birileri çıkıp “dünya düzdür”, “küresel ısınma diye bir şey yoktur” diyebilmelidir. Bunun aksi bilimsel dogma olur. Bilimsel dogmanın kötü yüzüyle toplum olarak bizler Ermeni olayları konusundaki resmi tezin aksini savunduğumuzda Fransa’da karşılaşıyoruz. Bilime ve bilim insanına karşı güvensizliğin nedeni bu anti-tezlerde değil, bilimin kendisinde aranmalı ve acil bir çözüm olarak araştırma, raporlaştırma ve sunum süreçlerinde şüpheciliğe daha fazla yer verilmelidir.

İnternet ilk ortaya çıktığında devletlerin veya büyük şirketlerin kontrolünde olmayan gerçekten bağımsız bir iletişim ve medya aracı olarak lanse edilmişti. Ne yazık ki bugün geldiğimiz nokta bunun tam tersi bir durumu işaret ediyor. İnternet, iktidarlara diğer medya türleri ile kesinlikle elde edemeyecekleri bir kontrol gücü sunuyor. Gerçek-üstü yaklaşım İnternet ile aynı kaderi paylaşmaktadır. Bu yaklaşımı totaliter yönetimlerin bilimi, özellikle de tarihi kendi çıkarları uğruna bir araç olarak kullanmasına bir tepki olarak ortaya çıktığı halde devletler gerçek-üstü yaklaşımı düşman bellek yerine onu kendi çıkarlarına hizmet eden bir araç haline dönüştürdüler. Toplum mühendisliğinin en önemli aracı “bireyselleştirme”dir. Toplum ne kadar (aile bağı veya düşünce olarak) birbirinden kopuk bireylerden oluşursa, o toplumu yönlendirmek o kadar kolay olacaktır. Bu nedenle gerçek-üstü yaklaşım bireylerin bir doğru üzerinde dahi anlaşamamalarını sağlayacak bir araç haline getirildi. Bireyler kendi doğrularını üretip bunu sosyal medya üzerinden milyonlar ile paylaşırken aslında hakikati arayanların sonsuz doğrular çölünde kaybolmasına yol açtıklarını bilmiyorlardı. Kant “kendi anlayışınızı kullanmaya cesaretiniz olsun” derken işin bu raddeye varacağını sanırım düşünmemiştir.

Tarihçiliğin Geleceği

Bizler tarihin (tarihçilere bırakılamayacak kadar) önemli olduğunu bildiğimizden bu konuda bir gelecek endişesine pek düşmeyiz. Ancak kitabın yazarları acaba sorusunu sorarak okurları yaklaşan tehditlere karşı uyarmaktadır. Gerçek-üstü yaklaşımla ortaya çıkan tehditlere karşı geliştirilecek savunmada alanın güçlü ve zayıf yönlerini doğru tespit etmek gerekecektir. Kitapta bu konulara ayrı başlıklar altında değinilmektedir. Ancak “Tarihçiliğin güçlü yönleri” başlığı altında bu konudan ziyade tarihinin özelliklerine yer verilmiş bu nedenle başlık ile içerik

uyumsuzluğu oluşmuştur. Aynı durum bir sonraki “Tarihçiliğin zayıf yönleri” başlığı altında da görülmektedir.

Tarihçilik için tehditler konusu kitapta (sayfa 67) ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Ancak gümünüzde tarihçilik için tek tehdit, tarihin gerçek olanla sahte arasında veya nesnel olan ile algısal arasında bir yerde görülmesi değildir. Bunun yanı sıra küreselleşme, dillerin (toplumların) yok olması, milliyetçiliğin şekil değiştirmesi (Yeni Zelanda camii katliamı bunun tezahürüdür), yeni nesillerin millet (ulus) tarihini öğrenme isteğinin azalması ve yapay zekâ gibi birçok tehditten söz edilebilir. Bunlardan yapay zekâ kitap içinde ayrı bir başlık altında bir sonraki bölümde ele alınmıştır ancak yapay zekânın tüm meslekler gibi tarihçilik için de bir tehdit olduğu ayrı bir bölüm yerine bu başlık altında ele alınabilirdi.

Her kriz aynı zamanda bir fırsattır. Bilgi çağı (gerçek-üstü anlayışın hâkimiyetinde veya değil) tarihçilik mesleği için olası kriz sinyalleri verse de bu durum tarih yazarları ve tarih eğitimcileri tarafından bir fırsata da dönüştürülebilir. Kitapta bu konuya kısaca değinilmiş ve “Tarihçilik için Fırsatlar” bölümünde tarihçilik becerilerinin gerek doğru bilgiye ulaşma ve gerekse eleştirel düşünme becerisi üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Tabi ki tarihçilik için yeni fırsatlar bunlarla sınırlı değildir. Bu konu kitabın sonuç bölümünde daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır ancak konu bütünlüğünün korunması açısından sonuçta verilen bazı bilgilerin bu başlık altına alınması daha uygun olacaktır.

Hızla artan bilgi üretimi bilindiği gibi bir bilgi kirliliğine yol açmakta ve bu durum doğru bilgiye ulaşmayı güçleştirmektedir. Tarih eğitiminin önemli ancak hak ettiği değeri göremeyen parçası olan tarih metodolojisi çağa ayak uydurabilecek şekilde yeniden düzenlenir ve daha etkili bir şekilde öğretilbilirse bilgi kirliliği ve gerçek-üstü yaklaşımla mücadelede önemli bir araç olabilir. Artan bilginin kendisi (big-data) de önemli bir fırsattır ki tarih araştırma ve yazım metodolojisi buna uyum sağlayabilirse toplumu anlamak için önemli bir veri kaynağı haline getirebilir. Bu dönemde ortaya çıkan bir diğer fırsat ise sadece tarihçilik değil ancak tüm meslekler için geçerli olan boş zamandır. Kitabın 76. sayfasında belirtildiği gibi teknoloji insanoğluna daha az çalışarak hayatta kalma imkânı sunmuştur. Tarım ve sanayi devrimlerinde olduğu gibi bilgi çağında özellikle yapay zekâ ve robotlar sayesinde insanların boş zamanı artacaktır. Şayet üretimden arta kalan bu boş zaman yaratıcılığa yönlendirilebilirse insanlık ikinci bir aydınlanma çağı yaşayabilir.

Bilgi çağında eğitimin odağı

Eskiden her duyduğuna inananlara cahil denir ve insanlara duyduklarına değil gördüklerine inanmaları salık verilirdi. Bilgi çağının cahilleri ise duyduğu, okuduğu veya gözü ile gördüğünü teyit etmeden kabul edenler olacaktır. 6. Bölüm bu konuya ayrılmış ve bilgi kirliliğine karşı mücadelede yararlanılabilecek çapraz kontrol girişimlerinden bahsedilmiştir. Bu girişimlerin başarılı olabilmesi için öncelikle eğitimin odağının bilgi aktarımından beceri öğretimine kayması gerekmektedir. Kitabın başında meşhur sözüne atıf yapılan Dekart'ın Kartezyen Şüphe Metoduna veya kuantum mantığına göre gerçekliği tartışılır bilgi yığınlarını öğretmek yerine eğitim doğru bilgiye ulaşma, doğru bilgi ile yanlışı ayırt etme ve propagandayı fark edebilme becerilerini kazandırmaya odaklanmalıdır.

Bununla alakalı olarak kitapta “Bilginin Tahrifatı ve Medya” başlığı altında Alvin Toffler'in kanaatimce tüm eğitim kurumlarının kapısına asılması ve bilgi çağının eğitim mottosu olarak kabul edilmesi gereken çok güzel bir sözü alıntılanmış. Bu söz “bilgi artış hızına yetişmenin neredeyse imkânsız olduğu bir çağda öğretim nasıl yapılmalıdır?” sorusuna verilebilecek en iyi cevaptır. Yalnız bu çeviride birkaç küçük ama zannımca önemli düzeltme yapmak gereklidir. Şöyle ki: “21. Yüzyılın cahilleri, okuma yazma bilmeyenler değil; öğrenemeyenler, öğrendiklerini unutamayanlar ve yeniden öğrenemeyenler olacaktır” çevirisi orijinal anlamı daha doğru ifade edecektir.

Eğitim-Kalıtım Rekabeti

Hiçbir insanın birbirinin aynısı olmadığı, dolayısıyla eğitimin değiştirmeyeceği bu gerçeğe (yani bireysel farklılıklara) uyum sağlaması gerektiği biliniyor. Eğitimciler bireysel farklılıkların neler olduğunu ve kaynağını doğru tespit etmedikçe “Neden öğretemiyoruz?” sorusuna bir cevap veremeyeceklerdir. Sayfa 93'de bireysel farklılıklar arasında yer alan algı ve duyumdan bahsedilmiş ve “Duyum her bireyde aynı şekilde gerçekleşirken algı bireyden bireye farklılık göstermektedir” denilmiştir. İnsanların duyu sayısı (beş midir?), duyumlarının kapasitesi ve çalışma tarzı (renk körlüğu gibi) aynı değildir. Dolayısıyla duyum her bireyde aynı şekilde gerçekleşmez. Bir örnek olarak, nadir bir durum olmakla birlikte bazı insanlar (Synesthesia “hastaları”) renklerin tadını veya seslerin kokusunu alabilirler. Eğitimde kalıtımın

etkisini konuşmak başarısızlığın sorumluluğunu başkasına yıkmak değil sorunu doğru tespit etmektir.

Eğitimde kalıtımın etkisi yedinci bölümde “gençlerin geçmişe ilgi duymaları içsel güdü müdür yoksa dışsal yani öğrenilmiş midir?” sorusu kapsamında yeniden konu edilmiştir. Aynı soruyu dinden sanata hemen her konu alanı için sorabilirsiniz. Bu soruyu insanların tutumlarını belirlemede genetik mi yoksa dış etkenler mi daha etkilidir şeklinde de sorabiliriz. Çocukların *tabula rasa* olarak görüldüğü antik anlayıştan beri uzun süre bu soruya verilen cevabın dış etkenler olduğunu görüyoruz. Bu cevap, toplum mühendisleri ve eğitimciler için bir dayanak noktası olmuş ve şahsi kanaatimce buradan yola çıkarak eğitimciler yaptıkları işi olduğundan daha önemli göstermişlerdir. Oysa son dönemde genetik üzerine yapılan çalışmalar, kalıtımın hayatımızda sandığımızdan daha önemli rolü olduğunu ortaya koymaktadır (bu konuda ikizler üzerinde yapılan çalışmalara bakılabilir). Buradan yola çıkarak sayfa 121’de dillendirilen “gençlerdeki nostaljik duygu oluşumunun **sadece** dışarıdan alınan bilgiler yolu ile inşa edildiği” görüşüne katılmadığımı belirtmek isterim. Bu bölümde iki olası etkiden birini dışlamak yerine daha kapsayıcı ve ihtiyatlı bir dil kullanılması gerektiğini düşünüyorum.

Sonuç

Tarih eğitimine yönelik derslerime “Bilgi çağında tarih eğitimine neden ihtiyaç vardır?” sorusuyla başlarım. Doğrusunu söylemek gerekirse öğrencilerden gelen ihtiyaç gerekçelerinin çoğu maalesef bilgi çağında geçersiz veya Z kuşağı için önemsizdir. Alfa kuşağı için bu durum çok daha vahim bir hal alabilir. Bu durumda tarih eğitimi için yeniden (1960’larda olduğu gibi) bir gelecek endişesi ortaya çıkmaktadır. Bu kitabı benzer endişeleri içerdiği için ilgi ile okuduğumu belirtmek isterim. Kitap yazım tarzı ve anlatım dili açısından kolay okunan, hem akademiye hem de tarih ve eğitim konularına merak salan geniş kitlelere hitap edebilen bir eserdir. Post-truth gibi güncel ancak daha ziyade siyaset bilimi alanında tartışılan bir konuyu tarihçilik ve tarih eğitiminin geleceği açısından ilk ele alan eserlerden biri olması hasebiyle önemlidir.

Kitabın ana argümanı olan; gerçek-üstü anlayış ve bilgi kirliliğinin doğurduğu olumsuz sonuçlarla mücadelede tarihçilik becerilerinin etkili bir araç olabileceği tezine katıldığımı belirtmek isterim. Ancak günümüzde uygulanan tarih eğitimi bunu sağlamanın çok uzağındadır. Değişen şartlara uyum sağlayabilmesi için tarih eğitiminde kapsam, odak ve yöntem alanlarında bir devrime ihtiyaç vardır.

Eserde yer alan ikincil argümanlardan bazılarına dair düşüncelerimi bu yayıncı krtiğinde ifade etmeye çalıştım. Doğru yazılmış bir kitap kritiği yazarın (zaten tartışılmak üzere ileri sürdüğü) argümanları tartışarak kitabın şahsında benzer argümanları savunanlara geri dönüt sunarak aslında kitaba ve ilgili alana katkı sağlar. Kitapta ele alınan hususlarla ilgili zihnimde uyanan soruları tartıştığım bu çalışmanın tarih eğitimine bir nebze de olsa katkı sağlamasını umuyorum.

Daha çok okunup daha az yazılması temennisiyle...

Kaynakça

- Cause and Effect. (t.y.). Writing on History. Erişim (28.08.2019): <https://qcpages.qc.cuny.edu/writing/history/considerations/cause.html>.
- Güler, M. (2019). [Yayın kritiği: Gerçekte(n) öyle mi olmuş? Post-truth zamanlarda tarihin temsili, A. Şimşek ve S. Yalı]. *Tarihyazımı*, 2019, 1(1), ss. 136-147.
- Judt, T. (2005). *Postwar: A History of Europe since 1945*. New York: Penguin.
- Lee, A. D., Green, B. N., Johnson, C.D. ve Nyquist, J. (2010). How to write a scholarly book review for publication in a peer-reviewed journal: A review of the literature. *The Journal of Chiropractic Education*, Vol. 24(1), ss. 57-69.
- Miller W. (2016, Ocak 20). "Science vs. everything else" [Karikatür]. Erişim (20.08.2019): <http://comics.roderickmann.org/ShowComic.do?id=12&o=1191>
- Moskowitz, C. (2010). Do we dare let aliens know we're here? Erişim (01.08.2019): <https://www.space.com/8955-aliens.html>

Obeng-Odoom, F. (2014). Why write book reviews? *Australian Universities' Review*, Vol. 56(1), ss. 78-82.

Örs, E. (2019). [Yayın kritiği: Gerçekte(n) öyle mi olmuş? Post-truth zamanlarda tarihin temsili, A. Şimşek ve S. Yalı]. *Turkish History Education Journal*, 8(1), ss. 342-355.

Popper, K. R. (1998). *Bilimsel araştırmanın mantığı* (çev. İ. Aka, İ. Turan). İstanbul: YKY.